

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทยทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาหลายประการ อาทิ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการปรับตัวให้ทันกับวัฒนธรรมต่างชาติ ปัญหาการพัฒนาประเทศและสังคมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนทำได้ยาก ทุกปัญหาเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ซึ่งมีความสลับซับซ้อนเกินกว่าให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแก้ไขตามลำพังได้ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญมากขึ้นต่อการใช้กระบวนการจัดการที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยความช่วยเหลือของภาคเอกชนและองค์กรสาธารณประโยชน์ท้องถิ่น ประเทศไทยได้จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างเป็นระบบตามแบบของการศึกษาทางตะวันตกตั้งแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยความมั่นคง ปลอดภัยและประชาชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุกทางเช่นเดียวกับประเทศที่เจริญทั้งหลายในโลก แต่ในขณะเดียวกันความเจริญก้าวหน้าในประเทศไทยได้รับมานั้น ประเทศชาติต้องแลกกับความเสื่อมสลายในหลายรูปแบบกล่าวคือ ทางด้านสังคมประเทศต้องเผชิญกับค่านิยมใหม่ที่เน้นวัตถุนิยม และการบริโภค ด้านเศรษฐกิจปัญหาการว่างงานการเสียบุคลากรค่า และปัญหาด้านวัฒนธรรม การเสื่อมสลายทางด้านความเชื่อถือและประเพณีอันดีงาม ปัญหาเหล่านี้นำมาซึ่งความทุกข์ทรมานให้แก่คนในสังคม ซึ่งต้องได้รับการช่วยเหลือให้บรรเทาเบาบางลง มิฉะนั้น ความทันสมัยและความมั่นคงปลอดภัยที่ประเทศคิดว่าได้นั้นก็จะไม่มีความหมายอะไรเลย(มันเกียรติ โกศลนิรันดร์, 2541 : 24 – 26)

ด้วยเหตุนี้นักการศึกษาจึงต้องกลับมาพิจารณาถึงเป้าหมาย ในการพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยในสังคมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่เรียกว่าวิถีชีวิตไทย เพราะคนไทยดำเนินชีวิตไปตามปกติอันเป็นวิถีชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะของไทย วิถีชีวิตของคนไทย ดำเนินไปตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ทัศนคติ และโลกทัศน์ คนไทยอยู่ที่ไหนก็เป็นคนไทย มีเอกลักษณ์ที่เป็นของตัวเองบอกให้รู้ว่าเป็นคนไทยเพราะมีวิถีชีวิตแบบอย่างซึ่งเป็นแบบไทย ๆ(ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์, 2534 : 23) แนวคิดนี้ยังเป็นพื้นฐานในการปฏิรูปการศึกษาที่สังคมไทยต้องการ โดยจะต้องจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทย(วิชา เพชรเกษม, 2538 : 10)

ซึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตต้องมีการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินทั้งจากภาครัฐองค์กรปกครองท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการทั้งในและต่างประเทศช่วยกัน

ระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม จัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น นำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าและอนุรักษ์ไว้ และความรู้อันเป็นสากลควบคู่กันไป เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพของปัญหาในชุมชนและสังคม ที่สำคัญคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2539 : 8)

การที่สังคมหันมาสนใจภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นทิศทางที่ดีสำหรับการจัดการศึกษาในยุคสมัยนี้ ด้วยภูมิปัญญานั้นมิได้เป็นเพียงทักษะการทำมาหากินเพียงอย่างเดียว แต่เป็นความสัมพันธ์ทั้งทักษะในการดำรงชีวิตและอุดมการณ์ โรงเรียนควรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนด้วยมิใช่เพียงสอนเด็กอย่างเดียวนั้นคือ โรงเรียนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องถิ่น อย่างจริงจัง เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของภูมิปัญญาอย่างแท้จริง (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2534 : 43)

ซึ่งแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา จากผลการวิจัยของกรมวิชาการ (กรมวิชาการ, 2539 : 8) พบว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ของหน่วยงานทางการศึกษายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร มีสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น ไม่เห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ และไม่มีเวลามากพอในเรื่องดังกล่าว ไม่มีงบประมาณสนับสนุน และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาค่อนข้างน้อยและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติก็ได้ทำการวิจัย เรื่องการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา พบว่า สาเหตุการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นมีปัญหา คือ โครงสร้างทางการศึกษายังกระจัดกระจายมีการแบ่งแยกระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา มีอิทธิพลครอบงำ เนื่องจากอยู่ในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน สถานศึกษาขาดการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาก ครูผู้สอนในโรงเรียนไม่มีความเข้าใจในการนำความรู้ และประสบการณ์ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้นอกจากนั้นระบบบริหารการศึกษายังไม่เอื้อให้ครูผู้สอนออกนอกสถานศึกษาเพื่อประสานงาน แลกเปลี่ยน เรียนรู้ภูมิปัญญากับผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นหรือนำนักเรียนออกนอกสถานที่และชุมชน ผู้บริหาร ครู ชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจใน 3 เรื่อง คือ ไม่เข้าใจในเนื้อหา ของหลักสูตรท้องถิ่น ไม่เข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น และไม่เข้าใจเนื้อหาความรู้ของผู้ทรงภูมิปัญญาหรือ วิทยากรท้องถิ่นการจัดกระบวนการเรียนการสอนยังไม่เข้าใจเนื้อหาความรู้ของผู้ทรงภูมิปัญญาหรือ วิทยากรท้องถิ่นการจัดกระบวนการเรียนการสอนยังไม่เป็นลักษณะที่ทำให้เด็กเกิดเจตคติที่ดีในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ขาดแคลนผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้คนส่วนใหญ่ละเลย ละทิ้ง ไม่สนใจภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดการสร้างเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ขาดนโยบาย

ในการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น(กรมวิชาการ. 2539 : 8)

โรงเรียนวัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดสอนในระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 และจากรายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียนเมื่อปีการศึกษา 2547 สรุปผลการประเมินตามมาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่หนึ่ง มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น อยู่ในระดับน้อยจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นที่กล่าวมานั้นทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลและจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาซึ่งพบว่ายังขาดแนวทางที่ชัดเจน และดำเนินงานไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเท่าที่ควร (โรงเรียนวัดหัวถนน. 2547 : 16)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และเพื่อสร้างรูปแบบในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง ซึ่งเป็นแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อนำข้อค้นพบมาช่วยในการแก้ไขปัญหและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของครูผู้สอนผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้มีการวางแผนที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้และดำเนินการในโรงเรียนอย่างแพร่หลายและมีประสิทธิภาพ

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของโรงเรียนวัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของโรงเรียนวัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ช่วงที่ 1

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรทั้งหมดซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 21 คน

ช่วงที่ 2

ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1. ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในหลักสูตรการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของโรงเรียนวัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

2. รูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในหลักสูตรการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของโรงเรียนวัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง วิธีการ กระบวนการขั้นตอนสัมพันธและต่อเนื่องแบบแผนอย่างเป็นการจำลองของจริงหรืออาจมีลักษณะเป็นทฤษฎีเชื่อมโยงสู่รูปธรรมของการปฏิบัติก็ได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ระบบความรู้ชาวบ้านมีการสร้างสมกันมานานจน ประสพการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เป็นวัฒนธรรมมีการเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่งหรือบูรณาการสูง และเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตรธรรม ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง พัฒนา และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และสภาพธรรมชาติ รวมทั้งเหมาะสมกับยุคสมัย

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จ สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการบูรณาการ ประสพการณ์เข้ากับตนเอง สร้างความคิดรวบยอด ปฏิบัติและเรียนรู้ตามลักษณะเฉพาะตัวและ

สามารถบูรณาการประยุกต์กับประสบการณ์ของตน โดยเป็นกระบวนการที่มุ่งประโยชน์สูงสุด แก่ผู้เรียน สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาศักยภาพรอบด้านสมดุลย์ และนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึงหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ใช้ เป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ของโรงเรียน วัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนวัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ครู หมายถึงครูผู้รับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน วัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนวัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัด นครสวรรค์

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของโรงเรียนวัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัด นครสวรรค์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

2. ได้รูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการ เรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของโรงเรียนวัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็น แนวทางในการจัดการศึกษาต่อไป